

DIJAGNOSTIKA I TRETMAN POREMEĆAJA PONAŠANJA I PSIHIČKIH OBOLJENJA KOD OSOBA S MENTALNOM RETARDACIJOM

ANTON DOŠEN*

Primljeno: travanj 2003.

Prihvaćeno: srpanj 2003.

Pregledni rad

UDK: 616.89:376.4

Poremećaji ponašanja i psihička oboljenja se kod osoba s mentalnom retardacijom pojavljuju 3 do 5 puta češće nego kod opće populacije. Uzroci toga povezani su s biološkim i funkcionalnim poremećajima i sa nepovoljnim uvjetima okoline u kojoj ove osobe odrastaju i žive. Prepoznavanje ovih poremećaja i dijagnostika otežana je zbog razlika i nejasnoća u simptomatologiji te zbog teškoća u komunikaciji koje imaju ove osobe. Nedovoljno upućeni stručnjaci najčešće svode tretman na primjenu lijekova te korekcije i kontrolu ponašanja, što obično dovodi do negativnih rezultata. Kako bi osobe s mentalnom retardacijom dobile adekvatnu pomoć i podršku potrebno je specijalno znanje stručnjaka. U Hrvatskoj, nažalost, nema specijaliziranih ustanova ni specijaliziranih psihijataru koji bi mogli pružiti potrebnu psihijatrijsku pomoć ovim osobama. To je razlog neadekvatnoj pomoći i skrbi za njihovo mentalno zdravlje. Iz iskustava u raznim zemljama zapadnog svijeta proizlazi da je za adekvatnu pomoć osobama s mentalnom retardacijom potreban timski rad stručnjaka koji raspolažu specijaliziranim znanjima. U ovom predavanju bit će obrađene neke metode pretraga i dijagnostike unutar multidisciplinarnog tima. Također će biti date najvažnije smjernice i strategija tretmana.

Ključne riječi: Mentalno zdravlje, mentalna retardacija, poremećaji ponašanja i psihička oboljenja

Uvod

Prije nego što prijedem na specifičnosti razvoja skrbi za mentalno zdravlje osoba s mentalnom retardacijom želim dati kratki pregled aktualnih zbivanja na polju skrbi za mentalno zdravlje opće populacije. Ova zbivanja uvjetuju sadašnju situaciju u razvoju skrbi kod osoba s mentalnom retardacijom. Ovo činim i zbog onih ovdje prisutnih koji nisu psihijatri kako bi bolje razumjeli trenutnu situaciju skrbi osoba s mentalnom retardacijom. S porastom urbanizacije, industrijalizacije i individualizacije pojedinca javlja se i porast psihičkih oboljenja. 10% stanovništva industrijski razvijenih zemalja pati od psihičkih bolesti, pri čemu prednjači depresija s oko 5% slučajeva.

Ova problematika zahtjeva adekvatnu organizaciju skrbi za mentalno zdravlje cjelokupne populacije i daje snažan poticaj razvoju stručnog

znanja. U posljednjem desetljeću je, kao rezultat ovih kretanja, vidljiv značajan napredak u raznim znanostima koje su povezane s ovom problematikom, a posebno u psihijatriji.

Vrlo važan korak naprijed za psihijatriju je učinjen savladavanjem dihotomije između organskog i psihičkog. To je dugo bilo predmet žučnih rasprava stručnjaka i time je razvoj ove znanosti bio otežan do te mjere da se dugo nalazila na margini medicinskih i socijalnih znanosti. Danas znamo da je početak psihičkog postojanja na molekularnoj, organskoj bazi i da psihičke funkcije nastaju zajedničkim razvojem organskih, psihičkih i socijalnih aspekata. Na osnovi ovog gledišta stvara se nova psihijatrijska paradigma, paradigma bio-psiho-socijalnog substrata koji je određujući za stanje psihičkog zdravlja i psihičke bolesti. Povezanost i utjecaji između ova tri aspekta nisu hijerarhijski već izjednačeni, nisu jednosmjerni (npr. od biološkog prema psihi-

* Catholic University, Nijmegen, Nizozemska